

ekonomiky tzv. „sociálního státu“ a jeho praktického zavádění v Polsku, Maďarsku a Československu (potažmo České republice a Slovenské republice). Do kapitol je kniha členěna podle chronologického klíče, podkapitoly jsou pak vymezeny pro jednotlivé sledované státy, zvláštní podkapitoly jsou v rámci časových období věnovány teoretickým problémům. Autora víceméně pohltila ekonomická stránka problému, i když v daleko větší míře mohla být zachycena sociální základna modelu sociálního státu, jeho sociální problémy nebo historické nuance jeho existence. Kromě rejstříku kniha nabízí i seznam zkratk a obsáhlou bibliografii.

Jan Procházka

Vitalij Ivanov, ***Putinskij federalizm. Centralizatorskije reformy v Rossii v 2000–2008 godach.*** Moskva: Territorija buduščego, 2008, 216 s.

Kniha sleduje změny ve vnitřním uspořádání Ruské federace v letech 2000 až 2008, kdy byl ruským prezidentem Vladimir Putin. V úvodu se věnuje stručnému popisu federálního uspořádání státu v 90. letech 20. století. V tomto období se hlavně autonomní republiky snažily získat co nejvíce nezávislosti na centru. Ivanov vysvětluje, jak na tyto snahy reagovalo ruské vedení v čele s prezidentem Jelcinem, který na počátku této doby ještě soupeřil se sovětským vedením o politický vliv, a aby dostal regiony na svoji stranu, podporoval jejich suverenizační snahy. Jelcin však nechtěl připustit, aby některý z ruských subjektů získal úplnou nezávislost, a proto už v roce 1992 byla uzavřena federativní smlouva mezi centrem a ruskými subjekty a s většinou republik byly navíc uzavřeny smlouvy o vymezení pravomocí mezi centrálními a regionálními orgány. Nejvíce separatisticky naladěným republikám, jako je Tatarstán a Baškortostán, byly v těchto smlouvách dány hodně široké pravomoci. Postupně začalo centrum uzavírat zvláštní smlouvy i s jinými subjekty federace než jen s autonomními republikami. Jak autor uzavírá, Jelcin touto politikou zachoval Ruskou federaci v celku. Tím že uspokojil touhu místních elit po moci, zaručil jejich loajalitu vůči Moskvě.

Ivanovova kniha podává výklad ve dvou částech. První, nazvaná Teorie, má dvě kapitoly, které se věnují teoretické rovině problému vedoucí k přijetí reformy v uspořádání federace, a to jednak teorii státu, jednak různým způsobům vnitřního uspořádání státu – unitárnímu systému, federaci, regionálnímu státu. Ivanov zdůrazňuje, že Rusko představovalo od roku 1918 až do roku 1992 polofederaci. Druhá kapitola se pak věnuje principům ruských federativních reform. Prvním z principů je legalismus (Putin byl zastáncem změn prováděných zákony, který měly být přijaty ruským parlamentem). Druhým principem je provádění reform bez změny ruské ústavy. Ivanov spatřuje hlavní důvod pro neochotu Kremlu měnit ústavu v tom, že sama ústava již dává prezidentovi široké pravomoci. Třetím principem bylo to, že

změny ve federaci nebudou protirečit ruské ústavě. Podle Ivanova byla ústava už i tak hodně centralistická, např. způsob výběru gubernátorů byl podle ústavy určen jen federálním zákonem. Putinovi tak stačilo pouze změnit federální zákon, aby gubernátoři nebyli vybíráni cestou voleb, nýbrž prakticky jen jím samým. Čtvrtým principem je zásada kompenzace pravomocí, které byly regionům centralizací odebrány, např. v podobě větších finančních dotací.

Druhá část knihy s podtitulem Praxe se věnuje reformám prováděným v letech 2000–2008. První kapitola se soustřeďuje na reformy prováděné v letech 2000–2002. Jednalo se zejména o vytvoření sedmi federálních okruhů, které sloužily posílení kontroly centra v regionech. Zároveň byla provedena i reforma místních orgánů ministerstva vnitra a soudní moci, jejichž hlavní představitele jmenoval prezident. Dále v tomto období započal Putin s reformou samotné horní komory ruského parlamentu, která má reprezentovat regiony, Rady federace. Do Rady federace jsou jmenováni představitelé regionů. V 90. letech jimi byli gubernátoři subjektů. Putin se nicméně snažil toto pravidlo změnit, protože gubernátoři se tak stávali zároveň představiteli moci výkonné a zákonodárné. Po provedených změnách Rada federace začala silně podporovat Putinovu politiku. Putin usiloval dále o to odstavit od moci ty gubernátory a místní zákonodárné sbory, jejichž činnost odporovala federálním zákonům. Putin také podporoval posilování vertikály státní moci a odpovědnosti nižších složek vyšším, čímž měl zajistit lepší dodržování ruských zákonů. Regiony se také postupně začaly integrovat do jediného federativně-regionálního systému. Zákonem bylo například zakázáno zakládání regionálních stran, kandidáti do zákonodárných orgánů mohli kandidovat jen na stranických kandidátkách apod.

Druhá kapitola této části analyzuje nové vymezení kompetencí mezi centrem a regiony, na kterých pracovala prezidentská komise pod vedením Dmitrije Kozaka. Komise nejdříve hodnotila smlouvy o rozdělení kompetencí mezi centrem a regiony z 90. let. Tyto smlouvy poskytly různým regionům různé pravomoci. Komise se vyjádřila pro uzavírání nových smluv a 33 původních smluv označila za neplatné. Komise se dále zabývala tvorbou federálního zákona, který by celkově rozdělil kompetence na federální, regionální a společné, dále pak i postavením ruských autonomních okruhů. Autonomní okruhy jsou administrativně včleněny do oblastí, přestože jsou podle ústavy také subjekty federace. Za vlády Vladimira Putina bylo stále více pravomocí převáděno z okruhů na oblasti, čímž docházelo ke kompetenčním sporům mezi oblastmi a jejich autonomními okruhy. Od roku 2005 dochází k postupnému sjednocování autonomních okruhů a oblastí. Komise se také zabývala otázkou možnosti nahrazení regionálních orgánů státní moci orgány federace.

Ve třetí kapitole popisuje Ivanov procesy sjednocování autonomních okruhů a oblastí, pod které administrativně spadaly. Jednalo se o případ Permské oblasti a Komi-Permjackého autonomního okruhu, dále Krasnojarského kraje a Tajmyrského a Evenckého autonomního okruhu, Kamčatské oblasti a Korjackého autonomního okruhu, Irkutské oblasti a Ustorského burjatského autonomního okruhu a konečně Čitské oblasti a Aginského burjatského autonomního okruhu.

Poslední kapitola se věnuje reformám prezidenta Putina, které následovaly po beslanské tragédii ze září 2004. Došlo k dalšímu posílení centralismu. Gubernátoři již nebyli voleni, ale jmenováni prezidentem. Místní parlamenty je pak jen schvalovaly. Pokud by regionální parlament třikrát neschválil kandidáta prezidenta, mohl být prezidentským dekretem rozpuštěn.

Kniha tak přehledným, kompetentním a čtivým způsobem odkrývá a popisuje řadu ne zcela známých aspektů politického života v Rusku spojených s administrativně-teritoriálním uspořádáním Ruské federace od rozpadu SSSR až do konce Putina funkčního období. Škoda snad jen, že poznámkový aparát nenašel své shrnutí v závěrečném seznamu literatury.

Vladimír Kadlec

Anthony Kemp-Welsch, *Poland under Communism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, 444 s.

Kniha *Poland under Communism* se prezentuje jako první anglicky psané dějiny Polska od druhé světové války do pádu komunismu. Její autor, britský historik Anthony Kemp-Welsch, k polským dějinám dosud vydal práci *The Birth of Solidarity* (1983) a byl spoluautorem kolektivního díla *Stalinism in Poland* (1999).

Kemp-Welsch svou knihu rozdělil do patnácti kapitol, které chronologicky popisují polské dějiny od obnovy polského státu na konci druhé světové války až po rok 1989. Nejprve líčí poválečnou obnovu Polska v nových hranicích, s důrazem na roli Velké Trojky při novém teritoriálním vymezení poválečného polského státu. Poté popisuje vznik Polské sjednocené dělnické strany, její strategii, a tedy i represe. Následuje líčení období tání a částečné destalinizace, která vyvrcholila XX. sjezdem celosvazové komunistické strany a smrtí Bieruta. Další část přibližuje situaci po únoru 1956: rozšiřování Chruščovova referátu, diskuze uvnitř strany a poznaňské události včetně jejich interpretací. Poté se autor zaměřuje na nástup Gomułky (říjen 1956), maďarské události a volby na začátku roku 1957. V Gomułkově politice však došlo k obratu, který byl chápán jako zrada říjnových ideálů. V návaznosti na to se pak společnost v čele se studenty radikalizovala a nepokoje vyvrcholily protesty v březnu 1968. Následuje kapitola přibližující vývoj země v období détente, západoněmecké Ostpolitik, v té době však nepokoje způsobené zvýšením cen v prosinci 1970 vynesly do vedení strany Giereka. Poté se autor zaměřuje na vzrůst polské opozice jak během stávek v roce 1976, tak i v roce 1980. Tím se Kemp-Welsch dostává k tématu Solidarity, které analyzuje velmi podrobně hned v několika následujících kapitolách. Nejprve popisuje vznik Solidarity, včetně jejího programu a zahraničních ohlasů (Moskva, Washington). Poté se zabývá situací v Polsku až do vyhlášení válečného stavu v prosinci 1981 (americká a sovětská politika, reakce dalších států východní-